

ÇAVULDUR

Kaynaklarda bu Çavuldurlar'ın da her yerde aranılan güzel halılar dokudukları haber verilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Dîvânü Lugâti't-Türk, I, 56; *Dîvânü lugâti't-Türk Tercümesi*, I, 56; a.e. (Dankoff), I, 107; Reşidüddin, *Câmi' u't-tevârîh* (nşr. Behmen Kerîmî), Tahran 1338 hş., I, 49; a.e.: *Zîkr-i Târîh-i Âl-i Selçûk* (trc. Ahmed Ateş), Ankara 1960, s. 33, 39; Yazıcıoğlu Ali, *Târîh-i Âl-i Selçûk*, TSMK, Revan, nr. 1390, vr. 24^{a-b}; A. Comnèna, *The Alexiad* (trc. E. A. S. Dawes), London 1967, s. 198, 219, 220, 273, 280, 281, 360; Ebü'l-Gâzî Bahadır Han, *Şecere-i Terâkime* (nşr. A. N. Kononov), Moskva-Leningrad 1958, s. 61; I. Mélikoff, *La Geste de Melik Dânişmend*, Paris 1960, I, 72, 73, 81, 85-88, 118, 122, 196, 201, 404; II, 14, 17; A. Vámbéry, *Travels in Central Asia*, London 1864, s. 303; V. Barthold, *A History of the Turkmen People* (trc. V. ve T. Minorsky, *Four Studies on the Central Asia*, Leiden 1962, III içinde), s. 137, 157-159; Faruk Sümer, *Oğuzlar: Türkmenler*, İstanbul 1980, s. 324-326, 444.

FARUK SÜMER

ÇAVUŞ

Çeşitli Türk devletlerinde bazı saray hizmetlilerini ifade eden ve askerî rütbe olarak kullanılan terim.

Filolojik olarak, eski Uygur metinlerinde geçen çavış ile milâdî 732 ve 735 yıllarında Tu-Kiular'ın Çin'e sefir olarak gönderdikleri kişinin taşıdığı Çö-pi-şe unvanının çavuşun ilk kullanım şekilleri olduğu anlaşılmaktadır. *Dîvânü lugâti't-Türk*'te çavuş şeklinde geçen kelime, Peçenek ve Kuman lehçelerinde çäüş olarak ifade edilmektedir. Kelime Macarca'ya çös şeklinde geçmiş ve hem yer adı hem de şahıs ismi olarak kullanılmıştır. Kâşgarlı Mahmud çavuşu "askeri zulûmden men etmekle görevli askerî âmir" olarak açıklamaktadır. Göktürkler'de çavuş sefirlik görevinde kullanılmıştır. Hazarlar'da çavuşyar şeklinde geçen kelime Karahanlılar ve Gazneliler zamanında Farsça'ya da girmiş, tarihî ve edebî eserlerde kullanılmıştır. Unsuri'nin "Kasîde-i Râiyye"si ile çeşitli divanlarda çavuş ve çavış kelimelerine rastlanmaktadır. Irak, Suriye, Mısır, Kuzey Afrika ve Yemen gibi, çeşitli dönemlerde Türk sülâlelerinin hâkimiyeti altına girmiş Arap ülkelerinde bu kelime çavuş veya şâviş şeklinde kullanılmıştır. Ayrıca yüzyıllarca Türk hâkimiyetinde kalmış olan Balkan milletleri ile Leh ve Ukrayna dillerinde de çavuş kelimesinin kullanıldığı görülmektedir. Türkler'le siyasi ve medenî münasebetleri Osmanlılar'dan çok önceye uzanan Bizans İmparatorluğu'na

da geçen çavuş, bazı Bizantinist'lerin iddia ettiği gibi Osmanlılar'a Bizanslılar'dan geçmemiştir. Nitekim daha XI. yüzyılda Selçuklular'da çavuş ismi ve teşkilâtı vardı.

Etimolojik olarak çavuş kelimesi "bağırma, çağırma, ses, şan, şöhet" mânalarına gelen çav kökünden türemiş ve genellikle askerî bir unvan olarak kullanılmıştır. Orduda nizam ve intizamın korunmasıyla görevli olan çavuşlar, hükümdarın ve diğer büyük kumandanların emirlerini askerî birliklere yüksek sesle bildirdikleri için bu unvanı almış olmalıdır.

Müslüman Karahanlı Devleti'nin gerek bu unvanı gerekse birçok askerî rütbe ve müesseseyi önemli ölçüde İslâmiyet'ten önceki Türk devletlerinden, özellikle Uygurlar'dan ve Göktürkler'den aldığı bilinmektedir. Çavuşların bu devletlerde hükümdarların şahsına bağlı bir nevi emir subayı, zaman zaman da elçi olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Hazarlar, Peçenekler ve Kumanlar'da da çavuşların aynı vazifeleri gördükleri söylenbilir. Daha sonraları, Osmanlılar da dahil olmak üzere bütün müslüman Türk devletlerinde çavuşlar yaklaşık aynı görevleri yapmışlardır. Gazneliler'de hem çavuş hem de bunun eş anlamlısı olarak serheng ve dûrbâş kelimeleri kullanılmıştır.

Büyük Selçuklular'da çavuşlar arasından yetişip yükselmiş bazı Türk emirle-

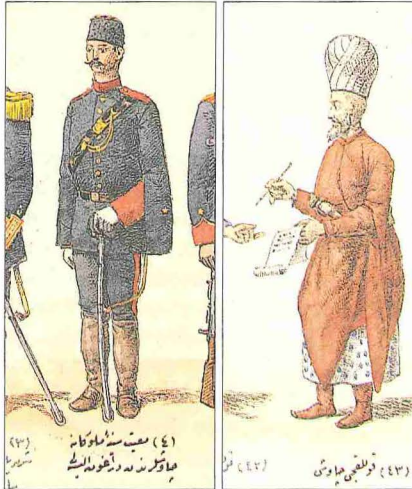
rinin daha sonra da bu unvanı taşıdıkları görülmektedir. Selçuklu Sultanı Mesud devri (1134-1157) ileri gelenlerinden olup Sencer'le yaptığı savaşta ölen Yûsuf Çavuş bunlardan biridir. Hârizmşah Devleti'nde bulunan çavuşların kendilerine mahsus arma ve nişanları vardı (Ebû'l-Fidâ, II, 156). Abbâsî halifelerinin ve Delhi Türk sultanlarının saraylarında da çavuşlar zümresinin bulunduğu kesindir. Selçuklular'da ve Hârizmşahlar'da çavuşlar doğrudan hükümdarın emri altında bulunan askerî bir teşkilâtı. Merasimlerde, bellerinde gümüş kemeler, ellerinde altın ve gümüş yaldızlı asalar olan bu çavuşların bulunması şarttı. Bunlar, hükümdar bir yere giderken "savulun!" veya Arapça "tarrikü", Farsça "dûr" yahut "dûr-bâş" diye bağırırlardı. Esedî'nin bir şiirinden anlaşıldığına göre bu çavuşların elbise ve külâhları siyahtı. Onun için bunlara "siyah-pûşân-ı dergâh" denirdi. Daha sonraları ise kırmızı elbise ve kırmızı külâh giymişlerdir. Saray hizmetlilerinin seçkin bir zümresi olan çavuşlar çetir, bayrak, nevbet gibi saltanat âlâmetlerinden biri olarak telakki edilebilir.

Çavuş kelimesi ve teşkilâtı, Selçuklular'dan sonra Atabegler ve Eyyubiler yoluyla Mısır-Suriye Memlük devletlerine de geçmiş, Memlük kaynaklarında çâviş, şâviş şekillerinde yazılmıştır. Suriye'de sultan nâiblerinin maiyetinde çavuşlar da bulunurdu. Çavuşlar halka yapılacak tebligatı yüksek sesle bildirirler, cülûs merasimlerinde ise alkışçılık yaparlardı. Mısır Memlükleri'nin son devirlerine kadar çavuşların varlığı sürmüştür. Bu teşkilât Mısır'da Osmanlı hâkimiyetinden sonra da devam etmiş, Yakuz Sultan Selim tarafından kurulan asker ocaklarından birisi Çavuşiyye adını almıştır. Bu ocak genellikle vergi tahsilıyla meşgul olur, çavuş kelimesi ise "kavas, hademe" mânasında kullanılırdı. XIV. yüzyılda Resûlîler sülâlesi zamanında Yemen'de de çavuş teşkilâtı vardı (İbn Battûta, IV, 172).

İlhanlılar zamanında eski önemini kaybeden çavuş kelimesi yerini yasavula bırakmıştır. Bunlar daha ziyade adlî takibatla uğraşırlardı. Celâyirîler ve Timurîlular devrinde çavuşlardan çok yasavulardan bahsedilmektedir. Akkoyunlu ve Safevî devletlerinde de çavuş kelimesinin yerini yasavul almış ve bu tabir iyice yerleşmiştir.

Çavuş kelimesi ve teşkilâtı Anadolu Selçuklularında da vardı ve Büyük Sel-

Sultan II. Abdülhamid devri (1876-1909) maiyet çavuşu ile kullukçu çavuşu (Mahmud Şevket Paşa, *Osmanlı Teşkilât ve Kiyâfet-i Askeriyyesi*, IÜ Ktp., TY, nr. 9393, ek tablo, resim 4, 43)

Çavuşbaşı
kesedarı
(Ârif
Mehmed
Paşa,
Mecmûa-i
Tesâvîr-i
Osmâniyye,
İstanbul 1279,
levha XI)

çuklular'ınki ile aynıydı. Bizans İmparatorluğu'na elçi olarak giden çavuşlara rastlandığı gibi (Hammer, I, 380) çavuşluktan yetişen ve bu unvanı daha sonra da kullanmayı sürdüren Seyfeddin gibi emîrler de vardı (Kalkaşendî, XIV, 160). Mevlânâ'nın şiirlerinde bu kelimeye rastlanmaktadır.

Anadolu beyliklerinde de kullanımı devam eden çavuş kelimesi ve teşkilâtı Osmanlılar'a bir Selçuklu müessesesi olarak girmiştir. Samsa Çavuş gibi Osman Gazi'nin silâh arkadaşlarından bir kısmı bu unvanla anılmıştır. Kuruluş devrine ait bazı hükümleri ihtiva ettiği kesin olan Fâtih Kanunnâmesi'nde çavuşlarla ilgili açık kayıtlar bulunmaktadır. Burada çavuşların âmiri olan çavuşbaşının Dîvân-ı Hümâyun'da oturmadığı, vezirler, kazaskerler ve defterdarlar divana geldiklerinde kapıcılar kethüdâsı ile çavuşbaşı tarafından karşılandıkları ve çavuşların yevmiyelerinin 60 akçe olduğu belirtilmiştir. Yine aynı kanunnâmede çavuşların derece bakımından timar müteferrikalarından aşağı, kâtiplerle aynı mertebede ve tayinlerinin defterdara ait olduğu, bayramlarda padişahın elini öpmeye imtiyazlarının bulunduğu tasrih edilmiş, vezirlerin ve defterdarların maiyetlerine ayrıca selâm çavuşu tayin edildiği bildirilmiştir. Kanunnâmeye göre çavuş oğullarına yıllık geliri 10.000 akçe olan timar tevcih edilirdi. II. Bayezid devrinde (1481-1512) 100 çavuş bulunduğu, bunların orduda nizam ve intizamı sağladıkları, madenî asâlarla suçluları dövdükleri anlaşılmaktadır. Osmanlı sarayının ihtişamına paralel olarak çavuşluk teşkilâtı XVI. yüzyılda çok genişlemiştir. Bu yüzyılda Dîvân-ı Hümâyun'da elleri altın ve gümüş asâlı 300 çavuşun bulunduğu anlaşılmaktadır (Chesneau, s. 41 vd.). "Dergâh-ı âlî çavuşları" diye de anılan Dîvân-ı Hümâyun çavuşlarının bir başka görevi, süslü kıyafetlerle mükellef atla-

ra binmiş olarak yabancı ülkelerden gelen elçileri karşılamaktı. Divana giren vezirlerin önünde iki çavuşun bulunması da âdet haline gelmişti. Padişah veya veziriâzam tarafından verilen bir emrin tebliği, idam hükümlerinin icrası, ikametgâhlarında göz altında tutulan sefirlerle nezaret etme gibi işler de çavuşlara aitti. Çavuşlar elçi olarak yabancı ülkelere gönderilir, ayrıca ülke içinde bazı madenlerin işletilmesi gibi işlerde de kullanılırlardı.

Osmanlı Devleti'nde Dîvân-ı Hümâyun çavuşlarından başka, başta Yeniçeri Ocağı olmak üzere öteki Kapıkulu ocaklarında da çeşitli rütbelerde çavuşlar kullanılmıştır. Aynı şekilde "altı bölük" de denilen kapıkulu süvarileri bölüklerinin her birinde çavuşbaşı adı altında zâbitler bulunurdu. Savaş sırasında askerin gerilemesine veya kaçmasına engel olmak için ordu etrafında elleri topuzlu birçok süvari çavuşu görev yapardı. XVII ve XVIII. yüzyıllarda Dîvân-ı Hümâyun çavuşlarının sayısı gittikçe artarak 630'a kadar çıkmıştır. Divan çavuşlarına daha sonra deâvî çavuşu denilmiş, kendisine divan beyi de denilen çavuşbaşı ise sadrazam divanının başkan yardımcısı sıfatıyla icra ve teşrifat işlerinin en büyük âmiri olmuştur. 1836'da Deâvî Nezâreti'nin kurulmasından sonra unvanı deâvî nâzirına, bu da zamanla adliye vekili-ne çevrilmiştir.

Yeniçeri Ocağı'nın yüksek rütbeli subaylarından biri de başçavuştu. Bunun-

la Dîvân-ı Hümâyun çavuşlarının âmiri olan çavuşbaşı görev, hizmet, kıyafet bakımından tamamen ayrıydı. Ağa bölüklerinden beşincisinin kumandanı olan başçavuşun başlıca görevleri, kul kethüdâsına vekâlet ve ulûfe dağıtımı sırasında neferlere nezaret etmektir. Emrindeki kul çavuşlarının esas görevi ise savaş zamanında padişahın emirlerini gerekli yerlere bildirmektir.

Gerek III. Selim zamanında kurulan Nizâm-ı Cedîd ordusunda, gerekse II. Mahmud zamanında Yeniçeri Ocağı'nın ilgasından sonra teşkil edilen Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye'de varlığını koruyan çavuş ve başçavuş unvanları, bugünkü Türk ordusunda da üst rütbeli astsubaylar için ve onbaşının üstünde bir erbaş rütbesi olarak varlığını sürdürmektedir.

Sosyal tarih bakımından bazı dinî zümrelerde, bu arada Yezîdiler'de ve Rifâîler'de belli bir dereceyi ifade etmek üzere nakib teriminin eş anlamlısı olarak çavuş unvanı kullanılmıştır. Türk esnaf kuruluşlarında da çavuşlar yer almıştır. Evliya Çelebi bu çavuşları diğerlerinden ayırarak sayılarını 415 kişi olarak verir. Buradaki çavuşların lonca tarafından verilen kararların icrasıyla mükellef oldukları düşünülebilir.

Etnolojik bakımdan bazı kabile ve teşekküllerin çavuş adıyla anıldığı görülmektedir. XVI. yüzyılda Safevî Devleti'nin askerî birlikleri arasında görülen Çavuşlu oymağı buna örnek olabilir. Bu oymağın,

Bâbiâli alay başçavuşu ve vezir iç oğlan başçavuşu (Ârif Mehmed Paşa, Mecmûa-i Tesâvîr-i Osmâniyye, İstanbul 1279, levha IX, XIII) ile Tersane çavuşu (Deniz Müzesi - Beşiktaş / İstanbul)

ÇAVUŞ

çavuş adında birinin etrafında toplanmasıyla teşekkül ettiği tahmin edilebilir.

Selçuklular'dan başlayarak Osmanlılar'ın son zamanlarına kadar Anadolu'nun çeşitli yerlerinde Çavuşlu, Çavuşlar, Çavuşköy vb. adlar taşıyan elli altmış kadar köy bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Dîvânü lügâti't-Türk, I, 11, 107; R. Dozy, *Supplément aux Dictionnaires Arabes*, Leiden 1881 — Beyrut 1968, I, 169, 717-718; K. Lokotsch, *Etymologisches Wörterbuch der Europäischen Wörter Orientalischen Ursprungs*, Heidelberg 1927, s. 33; Nizâmülmülk, *Siyâset-nâme* (Bayburtlugil), s. 52; İbnü'l-Kalânîsî, *Târîhu Dimaşk* (Amedroz), s. 232; Bündârî, *Züb-detü'n-Nuşra*, s. 46, 159; İbn Bîbî, *el-Evâmir-ül-'alâ'iyye*, Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 2985, vr. 88^a; Cüveynî, *Târîh-i Cihângüşâ*, I, 238; İbnü'l-Fuvâtî, *al-Havâidişü'l-câmi'a*, Bağdad 1351/1932, s. 94; İbn Battûta, *Seyahat-nâme*, IV, 172; Ebû'l-Fidâ, *Târîh*, II, 156; Kal-kaşendî, *Şubhu'l-a'şâ*, XIV, 160; Hasan-ı Rumlu, *Ahsenü't-tevârîh* (nşr. C. N. Seddon), Baroda 1932, I, 199; Enverî, *Düstûrnâme*, s. 26, 31; Hammer, *HEO*, I, 98, 380; Atâ Bey, *Târih*, I, 15 vd., 169 vd.; Cevad Paşa, *Târîh-i Asker-i Osmânî*, İstanbul 1299, tür.yer.; d'Ohsson, *Tableau général*, IV, 190; VII, 33, 46, 166-168, 174, 189, 324; J. Chesneau, *Le Voyage du Monsieur d'Aramon* (nşr. Ch. Schefer), Paris 1887, s. 41 vd.; Th. Spandouyn Cantacasin, *Petit traité de l'origine des Turcs* (nşr. Ch. Schefer), Paris 1896, s. 125 vd., 160; Philippe du Fresne-Cannaye, *Le Voyage du Levant* (nşr. H. Hauser), Paris 1897, s. 51, 58, 60, 66, 68, 77, 122, 145; Lutfî, *Târîh*, I, 156, 250, 255, 266; II, 62, 70; Abdurrahman Vefik, *Tekâlif Kavâidi*, İstanbul 1328-30, I, 224 vd.; F. W. Müller, *Ein Doppelbl. aus Einem Manichaischen Hymnenluch*, Berlin 1913, s. 11, 32; E. Blochet, *Patrologia Orientalis*, Paris 1920, XIV, 664 vd.; Muhammed b. Cheneb, *Mots turcs et persans conservés dans le parler algérien*, Paris 1922, s. 51; P. Pelliot, *Neuf Notes sur des questions d'Asie Centrale*, T'oung Pau 1929, XXVI, 237; J. Németh, *Die Inschriften des Schatzes von Nagy-Szent-Miklós*, Hungarica 1932, II, 56 vd.; Köylerimiz (Ankara 1933), Ankara 1978, tür.yer.; Uzunçarşılı, *Kapukulu Ocakları*, I, 43, 205-208; II, tür.yer.; a.mlf., *Medhal*, tür.yer.; a.mlf., *Saray Teşkilâtı*, tür.yer.; a.mlf., *Merkez-Bahriye*, tür.yer.; Barkan, *Kanunlar*, s. 42, 233, 236, 274, 287, 302, 359; M. Fuad Köprülü, *Bizans Müesseselerinin Osmanlı Müesseselerine Tesiri* (nşr. Orhan F. Köprülü), İstanbul 1981, s. 81-88, 212; a.mlf., "Çavuş", *İA*, III, 362-369; E. Stein, "Untersuchungen zur Spätbyzantinischen Verfassung und Wirtschaftsgeschichte", *MOG*, II (1925), s. 45; Şerefeddin Yaltkaya, "Mevlânâ'da Türkçe Kelimeler ve Türkçe Şiirler", *TM*, IV (1934), s. 123; Abdülkadir Özcan, "Fatih'in Teşkilât Kanunnâmesi ve Nizâm-ı Âlem İçin Kardeş Katli Meselesi", *TD*, sy. 33 (1982), s. 35, 36, 38, 40, 44, 47, 50; Pakalın, I, 332-339, 408, 457-458, 462; Cl. Huart, "Cawsh", *El* (İng.), II, 829; R. Mantran, "Cā'ush", *El*² (İng.), II, 16; Dihhudâ, *Lugâtname*, X/B, s. 78-79.

ORHAN F. KÖPRÜLÜ

ÇAVUŞOĞLU, Mehmed

(1935-1987)

Divan edebiyatı üzerindeki araştırmalarıyla tanınan ilim adamı.

15 Ocak 1935'te Ordu'nun Perşembe ilçesine bağlı Sarayköy'de doğdu. Çocukluğunda köyün öğretmeni olan babası Mehmed Fahri Bey'le birlikte okula devam etti ve küçük yaşta okuma yazma öğrendi. Ordu Ortaokulu'nda başladığı öğrenimini Afyon Lisesi'nde sürdürdü ve Haydarpaşa Lisesi'nde tamamladı. Bir süre İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne devam ettiyse de edebiyata olan sevgisi dolayısıyla aynı üniversitenin Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne kaydoldu. *Yenişehirli Avni Bey Divânı* adlı lisans teziyle buradan mezun oldu (1962). Aynı bölümün Eski Türk Edebiyatı Kürsüsü'ne Ali Nihat Tarlan'ın yanına asistan olarak girdi (1963). *Necâti Bey Divânı'nın Tahlili ve Sistematik İndeksi* adlı tezle doktorasını verdi (1966). Askerlik hizmetini yaptıktan sonra (1967-1969) üniversitedeki görevine devam etti. 1970-1971 yıllarında İngiltere'de inceleme ve araştırmalarda bulundu. Edinburg Üniversitesi'ne bağlı Institute for Advanced Studies in the Humanities'ten aldığı bursla araştırmalarını İskoçya'da J. R. Walsh'ın yanında sürdürdü (1971-1972). *Taşlıcalı Yahyâ Bey ve Yûsuf ve Zeliha Mesnevisi* adlı teziyle doçent oldu (1973). 1982'de profesörlüğe yükseltildi. 1982-1983 öğretim yılında Konya Selçuk Üniversitesi'nde dersler verdi. Mimar Sinan Üniversitesi'ne geçerek Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nün kuruculuğunu üstlendi (1984). Altı ay süreyle Amerika Birleşik Devletleri'nde Washington Üniver-

Mehmed Çavuşoğlu

sitesi Near Eastern Languages and Civilization bölümünde Walter Andrews ile birlikte "divan edebiyatı çalışmalarında bilgisayar kullanımı" konulu bir proje üzerinde çalıştı (1986). Divan neşirlerine büyük kolaylıklar sağlayacak ve bu maksatla yapılan çalışmalara bir bütünlük getirecek olan projenin esas gayesi bir divanlar arşivi oluşturmak ve neticede divan şiirinin mecazlar ve mazmunlar lügatını yapmaktır. Revânî divanı Çavuşoğlu tarafından projeye örnek teşkil etmek üzere üç ay gibi kısa bir sürede hazırlandı. Yurda döndükten bir süre sonra geçirdiği trafik kazasında öldü (11 Temmuz 1987) ve doğduğu köydeki aile kabristanına defnedildi.

Divan edebiyatında "metin şerhi" denilen klasik tahlil tarzının yakın dönemdeki üstatları Ruşen Ferit Kam ve Ali Nihat Tarlan'dan günümüze uzanan son temsilcisi durumundaki Mehmed Çavuşoğlu, çocukluk günlerinden itibaren elde ettiği zengin kültür birikimi, şairliğe olan yeteneği ve ilmi formasyonu, hafızası, zekâsı ve estetik zevkiyle bu sahada yetişen nadir ilim adamlarındandı. Şiire çocuk yaşlarında başlamış, İstanbul'un fethini anlatan *Ulubatlı Hasan Destanı* (İstanbul 1959) adlı bir manzum destanı da yayımlanmıştır. Öğrencilik ve gençlik yıllarında halk şairleri tarzında şiirler yazan Çavuşoğlu, divan edebiyatı eğitiminin sonradan klasik tarzda aruzla şiirler yazmış ve ebced'e tarihe düşürme işinde ustalaşmıştır. Hocası Tarlan'ın yanında Ahmed Paşa, Necâti Bey ve Zâtî divanlarının neşre hazırlanmasında çalışmış, daha sonraki yıllarda bu sahada kendisi de birçok eser vermiştir.

Eserleri. Önce doktora tezi olarak hazırlayıp daha sonra *Necâti Bey Divânı'nın Tahlili* (İstanbul 1971) adıyla yayımladığı eser, Ali Nihat Tarlan'ın *Şeyhî Divânının Tedkik*'inden (İstanbul 1964) sonra bu alanda yazılan ikinci eserdir ve edebiyat araştırmacıları tarafından yapılan çalışmalara örnek olmuştur. Necâti Bey, *Divan-ı Seçmeler* ile (İstanbul, ts.) *Yahyâ Bey ve Divânından Örnekler* (Ankara 1983) ve ölümünden kısa bir süre sonra çıkan *Hayâlî Bey ve Divânından Örnekler* ise (Ankara 1987) onun divan şiirinin akademik çevreler dışında da tanıtılması, sevdirmesi ve genç nesillere aktarılması amacıyla verdiği önemli eserlerdir. Divan şiirinin birtakım meselelerini bir sohbet üslubuyla okuyucuya sunduğu *Divanlar Arasında* (Ankara 1981) adlı eserinde yer alan çeşitli dergilerde